

בש"פ 6766/22 - ראמי סעאפין נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 6766/22

לפני: כבוד השופט י' כשר

המבקש: ראמי סעאפין

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופט א' הימן), ב-עמ"ת 22-09-42540, מיום 22.9.2022

תאריך הישיבה: ט' בחשון התשפ"ג (03.11.22)

בשם המבקש: עו"ד סתיו כהן; עו"ד עו"ד אוס נאסר

בשם המשיבה: עו"ד נועה עזרא רחמני

החלטה

1. לפניי בקשה למתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט א' הימן), מיום 22.9.2022, ב-עמ"ת 22-09-42540, במסגרתה נדחה ערר על החלטת בית משפט השלום בתל אביב-יפו (השופט א' ממון), מיום 13.9.2022, ב-מ"ת 22-08-60422, המורה על מעצרו של המבקש עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

רקע והליכים קודמים

2. המבקש הוא בן כ-25 שנה, נעדר עבר פלילי ותושב הרשות הפלסטינית.

עמוד 1

ביום 29.8.2022 הוגש נגד המבקש כתב אישום המייחס לו שני אישומים בעבירות של גניבת רכב בצוותא לפי סעיף 413 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), בצירוף סעיף 29(א) לחוק, חבלה במזיד ברכב לפי סעיף 413 לחוק, וכניסה או ישיבה בישראל שלא כחוק לפי סעיף 12(1) לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952. בנוסף, אחד האישומים מייחס למבקש גם עבירת הפרעה לשוטר במילוי תפקידו לפי סעיף 275 לחוק.

לפי המתואר בכתב האישום, ביום 23.8.2022 ביצע המבקש שתי עבירות של גניבת רכב, במסגרת שני אירועים שונים (אשר פער של כשעה בלבד ביניהם). הרכבים שנגנבו הוחנו בחניונים תת-קרקעיים, ונפרצו שם על ידי המבקש ושותפיו, בצוותא חדא, תוך שנגרם נזק לרכבים. המעשים המתוארים בוצעו על ידי המבקש בזמן ששהה באופן בלתי חוקי בתחומי מדינת ישראל. בנוסף, במסגרת אירוע הגניבה הראשון, שוטרים שהבחינו ברכב הגנוב נסעו אחריו עד שהמבקש נטש את הרכב הגנוב וחמק מהמקום. בכך, הפריע המבקש לשוטרים בעת מילוי תפקידם.

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום, הגישה המשיבה בקשה למעצרו של המבקש עד תום ההליכים נגדו. בבקשה נטען כי קיימות ראיות לכאורה לביצוע העבירות המיוחסות למבקש, וכי מתקיימות בעניינו של המבקש עילות מעצר בשל מסוכנותו לשלום הציבור ורכושו, ובשל חשש להימלטות המבקש מהדין.

4. ביום 13.9.2022, הורה בית משפט השלום על מעצרו של המבקש עד תום ההליכים נגדו. בית משפט השלום התייחס בהחלטתו להחלטה שניתנה בהליך אחר (עמ"ת 16922-09-22), אשר עסקה בנאשם, תושב הרשות הפלסטינית, אשר הואשם בביצוע עבירות גניבת רכב (להלן: ההליך האחר). בהחלטה שהתקבלה בהליך האחר, ביום 8.9.2022, הורה בית המשפט המחוזי (השופט ש' מלמד) על מעצר הנאשם עד לתום ההליכים נגדו, תוך שקבע כי: "מדובר בתופעה (של גניבת רכבים - י' כ') שהולכת והופכת להיות נפוצה מיום ליום ובנסיבות אלו, על בית המשפט לתרום תרומתו למלחמה בתופעה נלוזה של גניבת רכבים". בית משפט השלום הפנה לדברים אלה בהחלטתו, וקבע כי: "לא מצאתי כי הנסיבות במקרה זה שונות באופן מהותי ומובילות להחלטה שונה מזו שהתווה בית המשפט המחוזי".

המבקש לא השלים עם החלטתו של בית משפט השלום והגיש ערר לבית המשפט המחוזי.

5. ביום 22.9.2022 דחה בית המשפט המחוזי את עררו של המבקש, משסבר כי צדק בית משפט השלום בהחלטתו, וכי יש להורות על מעצרו של המבקש, עד לתום ההליכים כנגדו, מאחורי סורג ובריח.

להלן יובאו דבריו של בית המשפט המחוזי, כלשונם:

"אקדים ואומר כי בצדק רב בא בית המשפט קמא לידי מסקנה שמדובר במסוכנות ברף גבוה. אף אני תמים דעים עם מסקנה זו לפי שמדובר בתופעת פשיעה קשה ביותר המכה באופן חמור וקשה בתושבי המדינה. לא ארחיב את הדיבור על כך, נראה כי הדברים ברורים. אומר אך זאת שבדיון היום זה התיק השלישי כמדומני שאני דן באותה תופעת פשיעה קשה. אני סבור, ונראה לי שיחד עמי מצויות החלטות למכביר המובילות לכך שהדרך להילחם בתופעה המסוכנות הזאת והדרך לאיין מסוכנות של אלה המעזיזים לגנוב ולפגוע ברכוש תושבי המדינה היא במעצר עת"ה."

עוד הוסיף וקבע בית המשפט המחוזי, בעניין קיומו של חשש להימלטותו של המבקש מהדין, כדלקמן:

"מעבר לעילת המסוכנות המחייבת, כך לדעתי, מעצר עת"ה, קיים באופן אינהרנטי סיכון רב להימלטות מן הדין ככל שמדובר בתושבי השטחים, והדברים ברורים לנוכח המצב הביטחוני והגיאופוליטי השורר במקומותינו."

מכאן הערר שלפניי.

6. טענתו המרכזית של המבקש, כפי שנטענה בבקשת רשות הערר ובדין שהתקיים בפניי, הינה שהחלטות שניתנו בעניינו, על מעצרו עד לתום ההליכים, מאחורי סורג ובריח, מנוגדות להלכה שנפסקה על ידי בית משפט זה ב-דנ"פ 2316/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(4) 589 (1995) (להלן: הלכת גנימאת).

בתמצית, עניינה של הלכת גנימאת בנאשם אשר יוחסו לו שתי עבירות של גניבת רכב, והוגשה בקשה למעצרו עד תום ההליכים המשפטיים. על פי הלכת גנימאת: "מכת מדינה", כשהיא לעצמה, איננה מעמידה עילת מעצר לפי סעיף 21א(א)(1) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], אולם יכולה היא להוות שיקול בין שיקולים לעניין העמדתה של עילת מעצר" (ראו עמוד 655 לפסק הדין).

לטענת המבקש, ההחלטות שהתקבלו בעניינו וקבעו כי נשקפת ממנו מסוכנות אשר מצדיקה מעצר עד תום ההליכים, מבוססות על הטעם שהעבירות שביצע מהוות "מכת מדינה", והן אינן בוחנות את נסיבותיו הקונקרטיים. משכך, טען המבקש כי ההחלטות דן עומדות בניגוד להלכת גנימאת.

מאידך, באת-כוח המשיבה טענה בדין שהתקיים בפניי כי על אף שההנמקה של בית המשפט המחוזי היא חסרה, לא נפל פגם מהותי בהחלטתו או בהחלטת בית משפט השלום. זאת, הן משום שההחלטות נתמכו גם בנסיבותיו הקונקרטיים של המבקש המעידות לשיטתה על מסוכנותו, והן משום שהשיקול לפיו מדובר ב-"מכת מדינה" צריך לקבל מקום מרכזי בהחלטות מסוג זה. מכל מקום, טענה באת-כוח המבקשת, כי אף היעדר התייחסות לנסיבות הקונקרטיים של המבקש בהחלטות שניתנו בעניינו, אינו בהכרח מקים עילה לקבלת בקשת רשות ערר.

דיון והכרעה

7. לאחר שעיינתי בבקשה ובנספחיה, ושמעתי את טענות הצדדים בדין שנערך בפניי, החלטתי לקבל את הבקשה, לדון בה לגופה ולקבל את הערר, והכל מהטעמים שאבהיר להלן (המבקש ייקרא מעתה ואילך "העורר").

8. כידוע, הלכה היא כי בקשות למתן רשות לערור לפי סעיף 53א(1) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים), תתקבלנה אך במקרים מיוחדים, כאשר הן מעוררות שאלה משפטיות בעלת חשיבות עקרונית, החורגת מעניינו הפרטני של המבקש, או כאשר מתקיימות "נסיבות חריגות" המצדיקות זאת (ראו, מיני רבים: בש"פ 5844/22 חז'וייב נ' מדינת ישראל (8.9.2022)).

עמוד 3

תמצית עניינה של הבקשה שלפניי בשאלה האם החלטתו של בית המשפט המחוזי מנוגדת להלכת גנימאת, באופן המעורר סוגיה עקרונית המצדיקה את הכרעתו של בית משפט זה במסגרת ערר ב-"גלגול שלישי". סבור אני כי מקריאת החלטתו של בית המשפט המחוזי (לרבות האמירה לפיה הינה מייצגת "החלטות למכביר" הדומות לה), עולה בבירור שהתשובה לשאלה זו היא חיובית.

9. החלטתו של בית המשפט המחוזי, בדומה (ואולי אף באופן מובהק יותר) להחלטה של בית משפט השלום, מבוססת על היותה של עבירת גניבת רכבים בגדר "מכת מדינה", ועל הרצון להיאבק בה בדרך של הוראה על מעצרו של העורר, המואשם בה, עד לתום ההליכים בעניינו.

טענתם של באי-כוח העורר הינה שהאמור בהחלטות דנן עומד בסתירה מובהקת להלכה, שנפסקה בהרכב מיוחד של שבעה שופטים, בעניין גנימאת.

סבורני שלטענה זו יש בסיס. אסביר.

10. לא לעיתים קרובות דומות נסיבות עניין העומד לדיון לנסיבות שעמדו ביסוד פסק הדין שקבע את ההלכה הנוהגת, כפי שהדבר בנסיבות דנן.

אף בעניין גנימאת מדובר היה בנאשם בגניבת רכב (ואף, בדומה לנסיבות דנן, דובר בשתי עבירות ובתושב השטחים). וכך פסק בית משפט השלום באותה פרשה (מצוטט בעמוד 604 לפסק הדין בדיון הנוסף):

"אין צורך לחזור ולאמור, כי המכה של גניבות רכב הפכה לנפוצה ביותר ואין לילה בו לא נעלמים כלי-רכב החונים ליד בתי הבעלים. אמצעי מרסן יכול להימצא בכך אם כל מי שעובר בצורה כלשהי עבירה הקשורה בגניבת רכב יידע שהוא צפוי לא רק לשנות מאסר ארוכות אם ייתפס, אלא גם שייעצר עד תום ההליכים."

השוואת הדברים דלעיל עם ההחלטות מושא הערר דנן, כגון ההנמקה העומדת במרכז החלטתו של בית המשפט המחוזי, המפנה לכך שמדובר בתיק השלישי שנדון בפניו, באותו היום, שעניינו בגניבת רכבים, ומשכך - "...שהדרך להילחם בתופעה המסוכנת הזאת והדרך לאיין מסוכנות של אלה המעזיזים לגנוב ולפגוע ברכוש תושבי המדינה היא במעצר עת"ה" - ממחישה את הפסוק "...ואין כל חדש תחת השמש" (קהלת, פרק א', פסוק ט').

והדברים דומים גם לעניין ההחלטה שהנחתה את בית משפט השלום בעניין דנן, לפסוק כפי שפסק, בקטע המצוטט על ידו - "מדובר בתופעה שהולכת והופכת להיות נפוצה מיום ליום ובנסיבות אלו, על בית המשפט לתרום תרומתו למלחמה בתופעה נלוזה של גניבת רכבים".

אלא שכזכור בית משפט זה, בהרכב של שבעה שופטים, קבע בדיון הנוסף בעניין גנימאת כי הנמקה כאמור אינה יכולה לעמוד וכי היותה של עבירה "מכת מדינה", אינה מהווה, כשלעצמה, עילת מעצר.

הלכה ברורה זו לא נס לחה, היא חייבה את הערכאות הקודמות בעניין דנן, ומשהחלטתו של בית המשפט קמא עומדת בניגוד קוטבי לה, היא מצדיקה את קבלת הבקשה, והערר לגופו.

11. אוסיף ואציין, במידה רבה מעבר לצורך, את הדברים הבאים:

הראשון - העבירה בה מואשם העורר אינה נמנית על העבירות לגביהן נקבעה, בסעיף 21(א)(1)(ג) לחוק המעצרים, חזקת מסוכנות. קביעת "חזקת מסוכנות" לעבירות נוספות ואחרות, בשל היותן "מכת מדינה", אינה עולה אפוא בקנה אחד עם הוראת חוק המעצרים.

השני - מצוותו של המחוקק, כקבוע בסעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים, הינה שבית המשפט לא יצווה על מעצרו של נאשם אלא אם שוכנע ש-"לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם, פחותה". החלטה להורות על מעצרו של נאשם, אך משום שהעבירה בה הינו מואשם הינה "מכת מדינה", בלא לבחון את השאלה האם קיימת חלופה פוגענית פחות להשגת מטרת המעצר, אינה עולה בקנה אחד גם עם הוראה מפורשת זו.

במאמר מוסגר אציין כי עמדתה של דעת הרוב בעניין גנימאת, הדומה מאוד לעניין דנן, הייתה שהתגבשה עילת מעצר, מחד, ושמן הדין היה לשחרר את הנאשם כנגד ערובות מתאימות, מאידך. הנני מזכיר זאת לא כדי לקבוע כי זוהי בהכרח התוצאה המתבקשת בנסיבות דנן, אלא כדי להראות כי הבחינה עליה מורה המחוקק בסעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים, יכול ותהא בעלת משמעות מעשית גם בנסיבות דומות לנסיבות דנן.

12. בהחלטות שניתנו בעניין דנן אוזכרה גם העובדה שהעורר הינו תושב השטחים, וכי בשל עובדה זו קם חשש אינהרנטי להימלטותו של המבקש מן הדין באם ישוחרר ממעצר מאחורי סורג וברית. עובדה זו יכולה להוות שיקול רלבנטי לעניין מעצרו של הנאשם ובחינתן של החלופות למעצר מאחורי סורג וברית, אולם אין היא מייטרת את בדיקת נסיבותיו של כל נאשם ונאשם, העבירה בה הינו מואשם, היותו בעל עבר פלילי ושיקולים נוספים (ראו: בש"פ 6781/13 קונדוס נגד מדינת ישראל (4.11.2013)).

13. כפי שציינתי לעיל, באת-כוח המשיבה ביקשה לדחות את הבקשה תוך הפנייה לנסיבותיו של העניין דנן (לרבות התכונן המוקדם של העברות והשימוש שנעשה בציוד מתוחכם) וטענה כי מתגבשת בהקשרן עילת מעצר כדיון. ברם, עיון בהחלטות מושא הערר לא מגלה שהינן מבוססות על בחינה מסוג זה, ואיני סבור שבחינה שכזו ראוי לה שתעשה, לראשונה, בבית משפט זה.

14. אבקש, למען הסר ספק, להבהיר מה נאמר ומה לא נאמר בהחלטתי זו: אין אני מבקש לקבוע כלל לפיו אין מקום לעצור נאשמים בגניבות רכב במעצר עד תום ההליכים מאחורי סורג וברית; אין אני מבקש לקבוע כלל לפיו העובדה שהנאשם הינו תושב השטחים, אשר ביצע את העבירה תוך שהות בלתי חוקית בישראל, אינה רלבנטית לעניין מעצרו עד תום ההליכים מאחורי סורג וברית דווקא; אין אני קובע אף, מראש, כי אין מקום לעצור את העורר דנן עד לתום ההליכים, מאחורי סורג וברית.

כן קבעתי לעיל (ואין מדובר בקביעה חדשה כלשהי אלא בחזרה על הקבוע במפורש בהלכת גנימאת) כי היותה של העבירה המיוחסת לנאשם "מכת מדינה", אינה מהווה, כשלעצמה, עילת מעצר, וכי השאיפה של בית המשפט "לתרום את תרומתו למלחמה בתופעה נלוזה של גניבת רכבים" (כדבר הציטוט בהחלטתו של בית משפט השלום) - אין מקומה בהחלטה באם לעצור או שלא לעצור את הנאשם עד תום ההליכים כנגדו.

עוד קבעתי לעיל (וגם בהקשר זה רק חזרתי על האמור במפורש בחוק המעצרים) כי יש לבחון את הנסיבות הספציפיות של העבירה דנן ואת נסיבותיו האישיות של העורר, ובהתאם לכך לקבוע האם התגבשה עילת מעצר. בהנחה שהתגבשה עילת מעצר, יש לבחון האם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה או בתנאי שחרור שפגיעתם בחירותו של העורר פחותה.

15. סוף דבר: הנני מקבל אפוא את הערר (לאחר קבלת בקשת הרשות להגישו ודיון בו לגופו) וקובע שעניין מעצרו של העורר יידון, לגופו, מחדש, בבית משפט השלום. בדיון כאמור ישקול בית המשפט את כלל נסיבות העניין בבחינת קיומה של עילת מעצר, ולאחר מכן ישקול האם "לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם פחותה".

עד לקבלת החלטה כאמור ישהה העורר במעצר מאחורי סורג ובריח.

ניתנה היום, י"ט בחשוון התשפ"ג (13.11.2022).

שׁוֹפֵט